

Александар Костић: *Поља снова*,
“Стубови културе”, Београд, 1997.

У непрегледном низу холивудских и претежно комерцијалних остварења, Александар Костић је покушао (и суверено успео) да детектује оне поетичко-естетичке моделе, као и да апострофира оне филмске ствараоце који се издвајају из гаме штанц-продуката што се серијски производе у фамозном предграђу Ел-Еја. Иако и сам истиче да није желео да “све подреди некој одређеној теми, периоду, стилу, жанру или аутору”, Костић је своје есеје уобличио у једну високорезолутну и прецизно конструисану књигу, креирајући, од збира фрагмената, своје филмофилско *поље снова*.

Књига садржи четири методолошки различито обрађена поглавља, обједињена и шифрована стилски убедљивим и ерудитно сериозним ауторовим светоназором.

Првом целином названом “Страва и јава”, Костић убедљиво доказује да хорор није неки безвезан и мање вредан жанр. Ово поглавље посвећено је опусима тројци великана: Џорџа Ромера, Џона Карпентера и Веса Крејвена уз упоредну анализу њихових филмова “Night of the Living Dead”, “Assault on Precinct 13” и “A Night mare on Elm Street”. Ту је и осврт на Зигелов “Body Snatchers” из 1955, као и на потоње верзије (Кауфман - 78. и Ферара - 94.).

“Срећни губитници” баве се опусима Рона Шелдона, Џона Дала, Џона Слејза, Дејвида Кроненберга, Камерону Кроуа, Фила Алдена Робинсона и Мајкла Мана. Треће поглавље, названо “Оригиналније од оригинала” проговара о својеврсној преради модерних митова, као што су, нпр. рокенрол и джез, али и о америчким верзијама француских филмова, међу којима су најинтересантнији “Point of No Return” Џона Бејдема, римејк филма “Никита” Лика Бесона, “Three Men and A Baby” Леонарда Нимоја, “True Lies” Џејмса Камерона, “The Birdcage” Мајка Николса.

У последњој целини (“Цепна историја”) Костић пише о цртаној продукцији, поготово Дизнијевој, као и црначком холивудском филму.

На крају, књига доноси филмографије осамнаесторице истакнутих холивудских редитеља и неколике акрибичне листе: преглед америчких римејкова француских филмова од 1980. године до данас, листу дугометражних цртаних филмова продукције Волт Дизни, и попис наслова десет најгледанијих црначких филмова свих времена.

У сваком случају, пред читаоцем је убедљива и високопарна књига која итекако обогаћује нашу филмску естетику, написана надахнуто, стручно и занимљиво.

Владимир Гвозден НЕНАПИСАНА ПЕСМА ЈЕ ЋУТАЛА

Зоран Мандић, *Нисам никад написао песму коју сам могао да напишем*, Просвета, Београд, 1997.

Већ сама реторика нове збирке песама Зорана Мандића *Нисам никад написао песму коју сам могао да напишем* много говори о њеном тематском устројству: *Не могу да пишем лако, Песма мајци се на пише као песма о облаку, Коментар амбијенција песме, Осетљиве песме, Предговор за љубавну песму, Поезија се пише руком ...* Песник у средиште пажње доводи песму и песника, стварање и растварање. Али, писати о песми, као и о било чему другом, немогуће је, а то готово и не би требало данас помињати, без ироније. Мандић своје стихове организује по принципу полемичких деконтекстуализовања баналних исказа о поезији и њиховог стављања у саме песме. Читамо у овој збирци да песник “не може да

пише лако”, “да се песма о мајци не пише као песма о облаку”, да је “осетљивост живо стање поезије”, да се “песма о победнику не пише”, да је “процедура поезије једнака процедури игре” ... Субверзија ироније од наслова до последњих стихова који предочавају незамењиву тишину овлада је овом збирком, а читалац је тако ухваћен у замку сталних укрштаја познатог и непознатог, баналног и озбиљног. Уосталом, ако песник у толикој мери своје песме обоји том најчешћом фигуром вербалне комуникације, он говори против теорија о добичноме језику, доводећи га, у споју са слободним стихом и наративношћу, у полемички однос са поезијом узвишености, метричког савршенства и, врло често, савршене прозирности. Тражећи место песник га, кроз иронију која увек станује другде, постепено осваја, али и кроз самоиронију губи.

Одакле песник да ствара песму када су у чежњи за новим освојени многи положаји, заузета многа дуго брањена подручја, предмети и осећања посматрани из најнекарактеристичнијих углова. Како, у атмосфери жудње за изненађењем, за особеним, препознатљивим тоном, истргнути песму из контекста поезије, како освојити сопствено место? Мандић потврђује да је свест о могућим питањима најбољи пут до одговора. Отуда су песме у овој збирци у толикој мери обележене порицањем и песимизмом. Реторика порицања превлађује и из ње се гради особени вид напетости. Стално између, у дилеми, песме сведоче о једној неодлучивости, готово нужној у самом чину писања. Прва песма у збирци (*Не могу да пишем лако*) сведочи нам о томе својим говором о моћи и дужареној немоћи писања, а двоструком негацијом оставља у дилеми: “не могу да пишем / а не пишем”. У песми *Не поносим се писањем песама* присутвујемо укрштају самоироније и песимизма: текст је рана, али као и свака друга рана, песма је игра као свака друга игра.

Мандић у својој најновијој збирци, као и у претходним (о чему најбоље сведочи избор Саше Радојчића из шест Мандићевих збирки, објављен 1996. под насловом *Цицати и друже песме*), користи бројне модерне и постмодерне трагове, претпоставке поезије и културе уопште. Он и надаље укршта, а можда у овој збирци и најизраженије, проблем књижевног живота и егзистенције, општа места и узвишене теме, насиље и баналност именована. Дискурзивност, иронијско-критички отклон, драматизовање поетског чина, таутол ошки говор, наративност, присутни су и у овој збирци. Њена особена целовитост изграђена је на мотивима песничког стварања, односа поетског текста и света. Али целовитост не сведочи о коначности. Ова поезија је, због мноштва трагова које у себи носи, преслика једног трагања, неисцрпљеног и неисцрпивога - *Нисам никада написао песму коју сам могао да напишем*.

Горан Павловић

Непад Шапоња, **БЕДЕР СУМЊЕ**
Просвета, Београд, 1997

Непад Шапоња, новосадски песник и есејиста и један од најактивнијих млађих књижевних критичара, са овом књигом потврђује свој вишегодишњи вредни и сту-